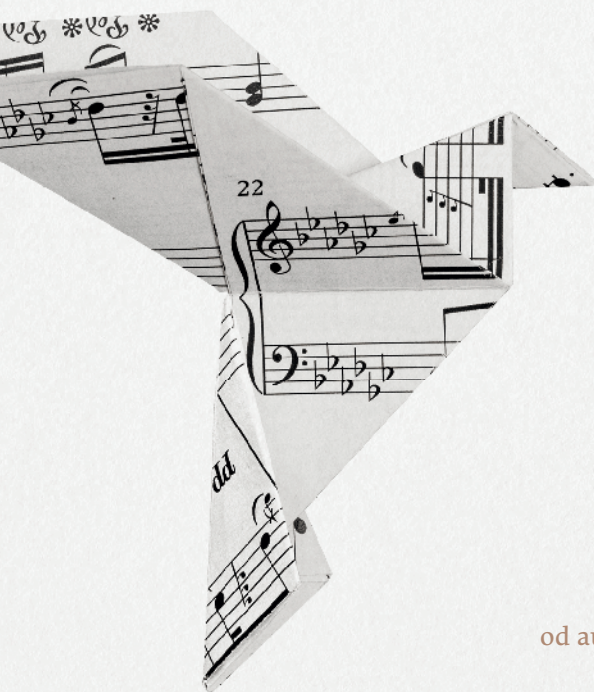

**alena
mornštajnová**

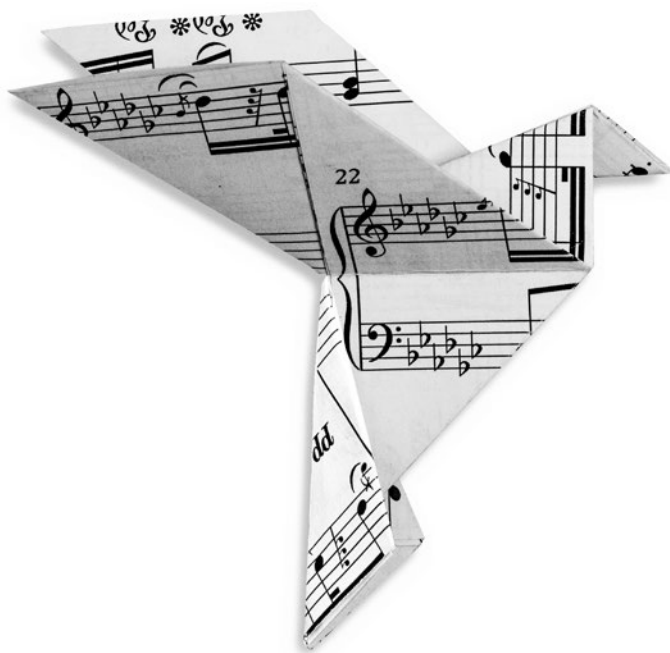
tiché roky

host

od autorky bestselleru *Hana*

alena mornštajnová

tiché roky

alena mornštajnová

Brno 2019

tiché roky

© Alena Mornštajnová, 2019 (elektronické vydání)

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2019

ISBN 978-80-7577-921-2 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-922-9 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-923-6 (Formát MobiPocket)

prolog

Na babičku mám dvě vzpomínky. První je rozmazaná a nejasná. Jsem ještě úplně malá. Stojím v našem domě pod schodištěm, dlaždice mě studí do bosých nohou a shora se na mě snášejí barevné kousky oblečení. Plují vzduchem, zachytávají se o zábradlí a dopadají mi k nohám. Babička pobíhá okolo, sbírá svetry, punčochy, sukně, spodničky a obrovské kalhotky s nohavičkami a bez ladu a skladu je cpe do tašky. Rozběhnu se a začnu taky sbírat. Když babičce podávám bílé kombiné, podívám se na ni a vidím, že jí po tvářích tečou slzy.

Od té doby vím, že i dospělí pláčou.

Druhá vzpomínka je úplně jasná a předcházela jednomu z nejdůležitějších rozhodnutí, jaká jsem v životě udělala.

Na nemocniční posteli leží žena. Že je to babička, vím jenom proto, že mi to řekl otec. Oči má přivřené, ale nespí. Hrudník se jí zvedá sípavým dechem a papírová kůže na ruce je zbarvená rudofialovými skvrnami. Snažím se dýchat jen mělce, protože vzduch v pokoji je nasáklý pachem moči, potu a dezinfekce. Zadívám se do pobledlého obličejce, jestli poznám ženu ze své dětské vzpomínky. Babička otevře oči a zahledí se na mě.

„Blanko, Blaničko.“ Usměje se.

Jmenuju se Bohdana. Zmateně se obrátím k otci.

„Blaničko,“ zopakuje babička, ale když zavrtím hlavou, otec mi sevře paži.

Podívám se na něj.

Uhne očima.

„Blanka byla její sestra,“ řekne netrpělivě. „Už umřela.“

Vím, že lže. Prozradil mi to uhýbavý pohled a záblesk předchozí vzpomínky.

Protože když tehdy babička sebrala poslední kousek prádla, narovнала se, utřela si slzy a vykřikla nahoru do schodů: „Vyháníš mě. Všechny od sebe vyháníš. Blanka tady taky není kvůli tobě. Nakonec zůstaneš sám.“

Babička žila ještě další dva měsíce, ale otec mě už na návštěvu do léčebny nevzal.

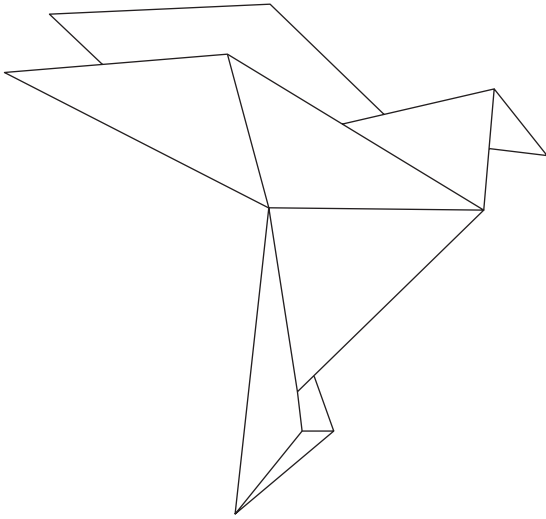
Bylo mi třináct, když jsem v páchnoucím pokoji se čtyřmi lůžky, na nichž v léčebně dlouhodobě

nemocných podřimovali léky omámení pacienti, zahlédla i svůj konec a pochopila, že lidé okolo mě prožili dny, které ovlivnily to, jak žijí a jací jsou dnes. Že i moje rodina má svou historii. A že o ní nic nevím.

A tehdy jsem se začala ohlížet do minulosti a vrývat si do paměti současnost.

Stala se ze mě sběratelka vzpomínek. Do velkého červeného sešitu s modrými linkami jsem si začala zapisovat své myšlenky a všechny události, které nás potkaly, třebaže se v tu chvíli zdály docela bezvýznamné. Teprve ve šňůře plynoucích let se ukázalo, že cokoli se stalo, bylo důležité, protože tak jako mávnutí motýlích křídel může vyvolat tajfun na druhém konci světa, tak i pouhé slovo mnohdy raní a poznamená vztah dvou lidí navěky.

Někdy jsem za den popsala celé stránky, jindy jsem po dlouhé odmlce napsala jen pár řádků, ale pokaždé jsem měla na mysli toho, komu byly mé zápisky určeny. Člověka, který se ztratil v oné minulosti, o níž jsem nic nevěděla, a kterého jsem moc, moc potřebovala.

1 / dcera

Náš dům stojí na kraji města na konci slepé ulice. Za zahradou zarostlou starými stromy, nestříhanými keři a zřídkakdy kosenou trávou je jen prašná polní cesta, louka a nekonečný les. Plot i stěny domu jsou porostlé břečťanem, takže při pohledu z opačného konce ulice dům splývá s okolím a je těžké ho postřehnout. Ale když přijdete blíž, vidíte ho.

Je velký a pevný a tmavá okna se ze zelených listů na příchozí dívají, jako kdyby je pozorovala a zkoumala, jestli jsou hodni projít železnou brankou, vstoupit do předzahrádky a po dlážděném chodníku, jehož spárami prorůstá mech a tráva, dojít ke třem kamenným schodům vedoucím ke vchodovým dveřím.

Zvenčí se dům podobá mému otci. I on zdánlivě splývá s okolím, ale jakmile se k němu přiblížíte, vidíte jeho velikost, cítíte jeho sílu a pronikavý pohled.

V jednom se ale otec od našeho domu liší. Když dům otevře dveře, překvapí vás světlem, vstřícností, útulností a konejšivým pocitem domova. Otec své dveře nikdy neotevívá. Vůbec netuším, co se za nimi skrývá.

Náš dům je kouzelný. Vím to, protože čtrnáctého září devatenáct set osmdesát, kdy jsem se narodila, uplynul přesně rok a den, co se do něj rodiče nastěhovali. Otcí bylo hodně přes čtyřicet a mamince jen o pár roků méně. Narodila jsem se po dvaceti pěti letech manželství a vyrůstala jsem jako jedináček. Na rub jedné z mých prvních fotografií maminka napsala, že jsem zázrak a dar z nebes.

Pro otce jsem byla přítěž.

Když s námi bydlela Běla, dům voněl levandulí, lepidlem a připáleným jídlem. Ty tři vůně patřily k Běle stejně jako oči barvy čerstvě umleté kávy a vlasy v odstínu hořké čokolády, zastřižené do účesu, kterému říkala mikádo, ale který ve skutečnosti vypadal, jako kdyby si vlasy sama ustříhla podle hrnce. Běla ten účes považovala za velice francouzský. Přestože francouzsky neuměla ani slovo, měla slabost pro všechno, co s Francií souviselo. Odtud zřejmě pramenila i její láska k levanduli.

Fialovomodré levandule kvetly na záhoncích lemuujících chodník k domu, v mísách u schodiště i v truhlících na okenních parapetech. Bělina víra ve všemocnou

sílu levandule byla neotřesitelná. Tvrдила, že levandule odpuzuje dotěrný hmyz a chrání oděvy před moly. Šatní skříně prokládala pytlíčky se sušenými květy a tvářila se, že neslyší, jak otec nadává, že mu košile, svetry a kalhoty smrdí jako nějaké lehké ženské. Levandulovým olejem léčila otcův smutek, svou nespavost a má rozbitá kolena. Tvrдила, že levandule zlepšuje trávení a pomáhá proti nadýmání. Přimíchávala ji do džemů, vkládala do dóz s cukrem, přidávala do jídla a vyráběla z ní ocet i zmrzlinu.

Dům byl pro nás velký. Některé pokoje jsme vůbec nepoužívali, jen občas jsme s Bělou utřeli prach, vytřepaly závěsy a vysály koberce, aby se do neobydlených místností nenastěhovali pavouci a jiní nezvaní hosté, ale Běla si přesto za své království zvolila kuchyň. Ne že by ráda vařila — přes veškerou snahu a důmyslné přísady ve stylu francouzské kuchyně každé Běline jídlo chutnalo stejně, tedy připáleně. Vybrala si ji, protože právě v přízemní kuchyni přicházelo širokými okny dovnitř nejvíce světla a stál tam největší stůl v celém domě.

Běla velký stůl potřebovala. Trávila u něj celé hodiny vystřihováním, malováním, lepením a skládáním. Vyráběla koláže nejrůznějších barev a vzorů s obrazy snových krajin a portréty lidí, které se při pohledu zblízka roztržily na stovky barevných obrazců. Všude byly hromady barevných papírů a odstrižků, a tak jsme museli jít v sousedním obývacím pokoji.

Otec si stěžoval, že je v kuchyni nepořádek a že kvůli přenášení hrníčků s čajem a talířů s polévkami

a omáčkami je celý dům pobryndaný a koberce samý flek.

Když otcovo brblání nabylo na síle a občas se ozvalo i ostřejší slovo, Běla s povzdechem shrnula papíry, nůžky a lepidla do krabic a jedli jsme v kuchyni, dokud nás výstřížky zase nevyhnaly do obýváku.

Bělina záliba ve vyrábění, která otci tak vadila a kterou jsem já zbožňovala, by se nezasvěcenému člověku mohla zdát zvláštní, ale měla své opodstatnění. Běla nejenže vyráběla koláže, ale protože byla učitelkou v mateřské škole, tvoření bylo i součástí práce, která se v jejím případě, pravda, poněkud vymkla kontrole.

Přestože v jiných ohledech byla spíš neposedná a nesoustředěná, stále něco hledala a pro jednu věc zapomínala na druhou, do koláží nebo přípravy práce pro děti se často zabrala tak, až zapoměla, že právě vaří brambory či rýži, peče kuře nebo sekanou nebo že je potřeba promíchat omáčku, a ze zaujetí ji vytrhl teprve pach spáleniny. V tu chvíli odevzdaně odložila nůžky, odsunula židli, s povzdechem se pokusila napravit, co se ještě dalo, a v duchu se připravila na uštěpačné poznámky mého otce.

Toho odpoledne, kdy jsme přijeli z návštěvy nemocné babičky, jsme už před domem cítili připálené mléko. Otcovo nakrabacené čelo se zamračilo ještě víc a koutky úst se mu svezly dolů. Zabouchl za sebou dveře hlasitěji, než bylo nutné, a mě napadlo, že bude lepší, když se s Bělou jen přivítám mezi dveřmi a zavru se do svého pokoje. Měla jsem hlavu plnou vlastních

myšlenek a pochyb, které ve mně vyvolala babiččina slova, a nechtěla jsem poslouchat otcovy zlé poznámky a dívat se, jak Běla pokorně snáší své ponížení.

Běla seděla u kuchyňského stolu, ruce zamazané od lepidla, a připevňovala křídla, očka a zobáčky k barevným tělíčkům papírových ptáčků. Pár hotových skládanek zavěsila na lustr nad stolem. V průvanu přicházejícím z pootevřených dveří se ptáčci rozhoupali a roztočili a vypadali, jako kdyby Běle poletovali nad hlavou a hledali místo, kam slétnout.

Zapomněla jsem na svůj úmysl v tichosti se vypařit, posadila jsem se ke stolu, vzala šablonu a pustila se do obkreslování a vystřihování barevných křidélek.

„Co to tady zase smrdí?“ Otec se ani nenamáhal pozdravit.

Běla se nenechala vyvést z míry.

„Chtěla jsem vám k svačině připravit pudink a asi jsem ho trochu připálila.“

„Asi. Trochu.“ Otec si pohrdlivě odfrkl a rukou se ohnal po papírovém ptáčkoví plujícím vzduchem. Přetrhl nit, na které visel, a strhl ho na zem. „Kdybys raději dělala něco pořádného.“ Otočil se a zabouchl za sebou dveře.

Viděla jsem, jak Běla naprázdno polkla a stiskla nůžky o něco pevněji.

„Tatínek je smutný,“ řekla, aniž se na mě podívala. Jen ona o mém otci mluvila jako o tatínkovi. Smutný, nešťastný, unavený, přepracovaný — to byla slova, kterými Běla svého manžela omlouvala, a já jsem jí ráda věřila.

Ale tou dobou jsem přestávala být dítětem a pootevírala jsem dveře do světa dospělých. Zadávala jsem se na ni pozorněji a poprvé jsem si všimla, že tělo říká něco jiného než slova. Ramena měla svěšená, strnule se usmívala a oči jí plavaly v slzách. Dostala jsem strach.

Přestože jsem Bělu oslovovala jménem a nikdy jsem jí neřekla maminko, byla tou nejlepší matkou, jakou jsem mohla mít. Dávala mi lásku a pocit bezpečí, byla mým štítem před otcovými špatnými náladami i okolním světem. Najednou se můj pocit bezpečí začal vytrácet. Co když otec Bělu svým chladným chováním od sebe odežene? Co když Běla bude mít dost nelítostných poznámek a života vedle muže, který vyhnal vlastní matku a neumí mít rád ani svou dceru?

Z otcova pokoje se ozvala hudba. Dvořák, toho si pouštěl pokaždé, když byl rozmrzelý. Zavřel se ve svém pokoji, položil desku na gramofon a posadil se do křesla s vysokým opěradlem.

Jednou, když mi bylo asi osm, jsem vklouzla do pokoje za ním a posadila jsem se na koberec vedle křesla. Tóny hudby naplňovaly místnost a létaly vzduchem jako Bělini papíroví ptáčci. Zavřela jsem oči a vznášela jsem se s nimi. Najednou hudba umlkla. Otec si mě všiml, beze slova vypnul gramofon, vzal mě za ruku a odvedl do kuchyně.

„To nemůžu mít ani chvíli klid?“ vyštěkl na Bělu a postrčil mě k ní. Překvapeně se podívala nejdříve na mě a potom za odcházejícím otcem.

„Vždyť chtěla jen poslouchat,“ řekla vzdalujícím se zádům.

Ano, chtěla jsem poslouchat a taky jsem měla pocit, že hudba je něco, co máme s otcem společné, a já jsem přece potřebovala patřit do jeho světa... Ale neuměla jsem tu myšlenku vyjádřit, a tak jsem jen stála, připadala si provinile, a nevěděla jsem proč. Běla odtrhla pohled od zavřených dveří, pohladila mě po vlasech a pustila rádio.

Když jsem teď seděla u stolu a pozorovala barevné ptáčky, začaly se mi před očima vynořovat desítky podobných vzpomínek a najednou mě napadlo, že můj otec není a nikdy nebyl dobrý manžel a Běla je u nás nešťastná.

Natáhla jsem se po misce s pudinkem a zabořila lžičku do třaslavé žluté hmoty. Usmála jsem se na Bělu a ukázněně jsem spořádala celou porci připáleného pudinku.

V tu chvíli bych udělala úplně všechno, abych Bělu potěšila.

Vystříhovala jsem poslední papírovou slunečnici a přemýšlela, jak od Běly vyzvědět něco víc o tom, jak naše rodina žila, než se přestěhovala do zeleného domu na konci ulice a než jsem se narodila já. Leželo mi to v hlavě celou cestu z nemocnice. Přestože Běla povídala ráda a často mi vyprávěla o svém domově, sestře i matce, o otcově rodině nemluvila.

Babiččino přerěknutí, otcovo chladné chování a Bělina nechuť mluvit o některých věcech z minulosti se

mi najednou spojily a mě napadaly děsivé možnosti. Co když mě maminka adoptovala a pak, když už tady nebyla, zbyla jsem otci jako nechtěný přívazek...?

Ale lidem ve věku mých rodičů by miminko k adopci nejspíš nedali. Nebo mě unesli? Je možné, že někde žijí moji skuteční rodiče a hledají mě?

Úzkostí se mi sevřel žaludek, ale pak jsem si uvědomila, že jsem otci podobná. A s přibývajícými roky stále podobnější. Ale nenamlouvala jsem si to jenom?

Z horního patra k nám doléhaly tóny klavíru a houslí a mě napadaly další otázky. Proč se rodiče po více než dvaceti letech manželství přestěhovali stovky kilometrů od rodné Prahy? Jak je možné, že jsem se brzy nato narodila já?

Pomohla jsem Běle uklidit poslední odštířky a vytratila jsem se do obývacího pokoje. Usadila jsem se na koberci před nízkými dřevěnými sekretáři a povytáhla horní zásuvku. Věděla jsem, že někde uvnitř ní se skrývají rodné listy, oddací list mých rodičů i novější potvrzení o sňatku otce s Bělou. Ležely v krabici od bonboniéry. Zdálo se mi, že ještě voní po višních v čokoládě vyobrazených na víku. Opatrně jsem krabici položila na zem, ale než jsem ji stihla otevřít, vešla do pokoje Běla. Pohladila mě po vlasech a přisedla si ke mně.

„Hledáš něco?“

Zavrtěla jsem hlavou. Nechtěla jsem, aby Bělu nebo kohokoli jiného napadlo, že mám podezření ohledně svého původu. Běla se dál nevyptávala, a tak

jsem zalovila v krabici s rodnými listy a našla ten svůj. Zdál se naprosto v pořádku. Vrátila jsem úřední papír do obálky a ze dna zásuvky jsem vyndala hromádku fotografií. Svatební fotografie mých rodičů, pár černo-bílých momentek z doby, kdy jsem byla ještě malá. Jednu po druhé jsem si je prohlížela a bylo mi čím dál podivnější, že kromě rodičů nikoho nepoznávám. Proč k nám nikdy nepřijeli žádní strýčkové a tetičky, proč jsem neznala žádné bratrance a sestřenice? Rozhrnula jsem fotografie po podlaze a snažila se v obličejích těch neznámých lidí najít nějaký svůj rys, náznak podoby.

Hudba v prvním patře utichla.

Zdálo se mi to, nebo Běla opravdu znejistěla? Začala sbírat fotografie a strkat je zpátky do zásuvky. Poposedla jsem si a nenápadně jsem pod tričko strčila skupinovou svatební fotografii.

„Pojď,“ řekla Běla, zvedla se a zaklapla zásuvku. „Tátinek dnes nemá moc dobrou náladu. Raději uklidíme kuchyňský stůl, aby se zbytečně nezlobil.“

Společně jsme naskládaly hromady tvrdého papíru, šablon, látkových odstřížků, pastelek a lepidel do krabic a Běla je odnesla do pokojíku za kuchyní. Obě jsme věděly, že do dvou tří dnů bude nepořádek zpátky, ale nechtěly jsme otci dát záminku k jedovatým poznámkám.

Otec sešel do kuchyně, rozhlédl se a posadil se ke stolu.

„Obložené chleby,“ řekl. „Na tom se vážně nedá nic pokazit.“

Běla se zasmála, jako kdyby pronesl podařený vtip.

„Rajčata na salát jsem dostala od Bémových. Letos je prý dobrá úroda.“

„Hm,“ zabručel otec a po celou dobu večeře už nikdo neřekl ani slovo. Byla jsem nacpaná pudinkem, a tak jsem jen uždibovala chleba a přemýšlela o fotografii, která se mi pod tričkem lepila na tělo. Při první příležitosti jsem se vytratila do svého pokoje.

Posadila jsem se k psacímu stolu a pozorně jsem si prohlížela obličej svatebčanů. Z kuchyně ke mně dolehl tichý hovor. Pak otcův hlas zesílil, tempo Bělina tlumeného hlasu se zrychlilo a nabylo chlácholivý tón. Otec něco vztekle vykřikl a potom už bylo ticho.

Po chvíli jsem slyšela, jak otec stoupá po schodech ke dveřím své pracovny. Pro jistotu jsem zastrčila fotografii pod knihu, ale tušila jsem, že je to zbytečné. Otec do mého pokoje skoro nechodil. Až okolo deváté přicházela Běla. Když jsem byla malá, četla mi pohádky. Teď už jsem četla sama a četla jsem hodně, ale přesto se za mnou každý večer zastavila a před spaním mi přečetla kousek z knihy, kterou jsme spolu vybraly. Byla to naše společná chvílka na konci dne, náš rituál, na který jsme se obě těšily.

Dveře otcova pokoje se s klapnutím zavřely. Vytáhla jsem fotografii a podívala se na rubovou stranu. Úhledným rukopisem na ní byla ve dvou sloupcích vedle sebe napsaná jména. Už jsem věděla, kde s pátráním začnu. Zajdu na poštu, v pražském telefonním seznamu vyhledám adresy lidí z fotografie a napíšu jim dopisy. Najít je po téměř čtyřiceti letech bude těžké, ale snad se mi někdo ze svatebních hostů ozve.

Druhý den ráno vedla moje první cesta do obývacího pokoje. Tiše jsem za sebou zavřela a zamířila jsem k zásuvce s fotografiemi. Byla zamčená a klíč byl pryč.

První týden školy jsme končili brzy. Pošta stála hned proti škole, a tak jsem měla dost času vyjít do schodů a zabočit do velké haly s deseti přepážkami. Uvnitř byl příjemný chládek, ale já jsem byla nesvá a těžce se mi dýchalo, protože neznámá místa — a natož neznámá místa plná cizích lidí — nemám ráda a vyvolávají ve mně úzkost. Z police u vchodu jsem si vzala telefonní seznam s pražskými čísly, posadila jsem se na krajček koženou potaženou lavici k umakartové desce stolu k zákazníkům, kteří vypisovali složenky a dodejky, a podle soupisu dvaceti sedmi jmen na zadní straně svatební fotografie jsem se pustila do vyhledávání adres.

Nebylo to tak jednoduché, jak jsem si představovala. Několik jmen v seznamu vůbec nebylo a jiná tam byla několikrát. Lišily se jen adresy. Protože jsem nedokázala rozpoznat, který z hledaných Jiřích Hedrů, Mirků Zevadů, Janů Řeháků či Pavlů Suchých je ten pravý, vypsala jsem si adresy všech, jejichž jméno se opakovalo. Nakonec jsem měla čtrnáct jmen a dvacet tři adres. To by bylo, aby se mi alespoň někdo z nich neozval!

Nakoupila jsem dopisní papír, obálky a známky a doma jsem napsala dvacet tři stejných dopisů.

Jmenuji si Bohdana Žáková a píši Vám, protože ve škole jsme dostali za úkol vypracovat rodokmen a zjistit co nejvíce o minulosti své rodiny. Oslovuji touto cestou všechny příbuzné a známé a prosím je, aby mi napsali cokoli o rodině mého otce a rodině mé matky. Budu Vám vděčná za každou informaci. A pokud znáte adresu někoho, kdo by mi mohl pomoci, prosím o její zaslání.

Podepsala jsem se, připsala datum druhého září tisíc devět set devadesát tři a uvedla zpáteční adresu.

Napsání dvaceti tří dopisů mi zabralo celé odpoledne. Druhý den jsem je pečlivě nastrokala do poštovní schránky a v duchu jsem se připravila na přívál zpráv. Aby spousta pošty na moji adresu doma nezbudila podezření, budu muset běžet ze školy rovnou domů, říkala jsem si, a vybrat schránku dřív, než se Běla a otec vrátí z práce.

Celé dva týdny jsem pospíchala k našemu domu a netrpělivě odemykala schránku, ale žádný dopis nepřišel. Teprve na konci druhého týdne se jeden dopis vrátil jako nedoručitelný a po pár dnech další dva.

Několik dní nato přišel otec do mého pokoje.

„Poslyš,“ pravil, „vy máte do školy sestavovat nějaký rodokmen?“

Přistrčila jsem mu sešit do rodinné výchovy a otevřela ho na první straně. Zadíval se na pastelkami namalovaný košatý strom. Na konci každé větve stálo políčko se jménem. Datum a místo narození bylo vyplněné jen u mého jména a jmen mých rodičů.

„Tak proto ses hrabala v tom šuplíku,“ řekl a znělo to, jako kdyby se mu ulevilo. Pak se sklonil, vzal tužku a do prázdných políček vepsal jména. „Máš přijít rovnou za mnou a neobtěžovat cizí lidi. Nebo to po vás chtěli ve škole?“

Vzala jsem gumu a pečlivě umazávala jedno nevyplněné políčko. Mlčení má tu výhodu, že vás nikdo nemůže přistihnout při lži a každý si vaše mlčení vysvětlí po svém. Otec považoval moje pátrání za školní úkol, a tak jsem si mohla být naprosto jistá, že pravdu neodhalí. Nezajímalo ho ani, ve které jsem třídě, a na třídní schůzky chodila Běla.

Když se dveře za mými zády zavřely, v duchu jsem si gratulovala, že jsem se na podobnou situaci připravila a vyrobila falešný školní sešit. Někdo z adresátů mých dopisů musel zvednout telefon a upozornit otce, že se vyptávám na minulost naší rodiny.

Moje zvědavost ještě vzrostla. Proč by to dotyčný dělal, kdyby nebylo co skrývat? Zadívala jsem se na rodokmen a snažila se vymyslet, na koho ze svých příbuzných bych se měla zaměřit nejdřív. Otcovi sourozenci Doubravka, Rostislav, Hedvika, mamini rodiče... Ale viděla jsem jen jména a nedokázala jsem k nim přiřadit žádné obličeje, žádný příběh.

Teprve uprostřed dalšího týdne jsem ve schránce našla obálku se svým jménem. Utíkala jsem nahoru a nedočkavě jsem ji roztrhla. Vyndala jsem přeložený bílý papír. Byly na něm napsané jen dvě krátké věty.

O tvém otci vím jediné. Je to svině.

Zírala jsem na ta slova naškrábaná rozmáchlým rukopisem s vlnající vlnovkou nad písmenem „J“ a chtělo se mi brečet. Tak tohle si o otci někdo myslí? Najednou jsem se začala stydět, že se na ten papír dívám a že čtu, co je tam napsané. Zmuhlala jsem dopis do malé kuličky a zahodila ho do koše, ale pak jsem dostala strach, že papír někdo najde, rozbalí a přečte si ho. Honem jsem list vytáhla, roztrhala ho na malé kousky a ty jsem spláchla do záchodu.

V tu chvíli jsem litovala, že jsem byla zvědavá. Neměla jsem ty dopisy psát. Rodiče možná měli dobrý důvod odjet a zavřít dveře za minulostí. Možná jsem je teď pootevřela a to špatné, co chtěli nechat za sebou, si nás najde. **Byla to chyba.**

2 / otec

Byla to chyba, ale už se nedala nijak napravit. Budou mít další dítě. Rodička zavřela oči, opřela bradu o hrudník a znovu silně zatlačila.

Svatopluk přišel na svět uprostřed odpoledne na jaře devatenáct set třicet pět, po deseti hodinách úporného snažení.

„Nemají co do huby, a množí se jako myši.“ Tak zněla slova, která ho přivítala na svět. Kdejakou lidskou duši by kyselé uvítání znechutilo, ale novorozeněti to bylo očividně jedno.

Zato jeho táta dotčeně namítl: „Jaké myši, vždyť je to teprve druhý kluk. Ty dvě holky před ním se ani nedají počítat.“

Rodička ležela v posteli oddělené plentou od zbytku jediné místnosti, kterou rodina obývala v přízemí žižkovského činžáku, a čekala, až vyjde placenta. Tělo ji bolelo a hořké poznámky porodní báby i manželovy plytké odpovědi ji rozčilovaly. Už počtvrté během deseti let jí tělo rozervalo porodní bolesti, počtvrté se jí prsa nalévala mlékem, počtvrté ji trápilo pomýšlení, jak chudou rodinu, navíc ještě ožebračenou krizí, nakrmí, a ke všemu musela poslouchat skřehotání porodní báby. Co pořád má? Z čeho by žila, kdyby chudé ženské přestaly rodit?

„Je dlouhý a hubený jako had. Jak mu budete říkat?“ zeptala se bába.

„Svatopluk.“

Porodní bába vyprskla.

„Další vznešené jméno. No jo, vždyť nic jiného než jméno mu dát nemůžete.“

Proč si ta ženská myslí, že jí pomoc rodičkám v těžké hodině dává právo být neomalená? Svatoplukova matka už nechtěla víc slyšet, a tak naposled zatlačila, aby to měla za sebou a aby ta protivná porodní bába konečně vypadla. Mezi nohama jí proklouzl měkký bochník.

„Lůžko,“ vydechla.

Bába obešla plachtu, aby zkontrolovala, jestli placenta vyšla celá, a rodička si v duchu přísahala, že tohle dítě je už poslední. Ať si pan farář říká, co chce, byla rozhodnutá poslechnout všechny rady zkušených sousedek od pití čaje z rozmarýnu až k výplachům octovou vodou. Porodní bolesti by ještě vydržela, ale

přítomnost rýpavé porodní báby už nebyla ochotná snášet ani minutu.

„Lůžko je celé a žádné velké krvácení taky nevidím. Je zbytečné, abych tady zůstávala. Stačí, když za ní občas zajde sousedka. Klidně můžete do hospody, teda jestli na to máte,“ zaryla si naposled bába a pak už rodička slyšela, jak manžel bábě nalívá pálenku... a ještě do druhé nohy — jako kdyby si to ta čarodějnice zasloužila —, vyplácí ji penězi, které naškudlili, a odchází spolu s ní, aby od sousedů přivedl děti. Kéž by šel raději do hospody, jako chodí všichni chlapi z ulice, a dopřál jí ještě chvíli klidu. Ale její muž do hospody nechodil. Leda na nějakou zpropadenou schůzi, z níž se vracel sice střízlivý, ale s hubou plnou keců o rovnosti a spravedlnosti. Ještě je dostane do maléru.

Vždyť ta porodní bába měla pravdu. Doubravka, Hedvika, Rostislav a teď Svatopluk. Naklonila se nad novorozeně spící vedle ní a pocítila nutkání vzít polštář a přitisknout ho miminku na obličej. Proč mít další děti, když víc než vznešené jméno jim dát nemůžete?

Kdyby měl malý Svatopluk vyslovit jediné přání, řekl by, že chce být jako táta. Mluvit jako táta — nahlas, zapáleně a přesvědčivě, chodit jako on — tedy vzpřímeně a rozhodně, sedět, jíst, pít a hlavně holit se jako táta.

Když táta nalil vodu do malého plechového umyvadla, v misce štětkou rozmíchal mýdlo do pěny a z koženého pouzdra vytáhl břitvu ostrou tak, že se o ni člověk mohl říznout, i když o ostří zavadil jen

pohledem, Sváťa se usadil na dřevěné štokrle v koutě a zbožně pozoroval, jak dlouhými tahy osekává reza-
vé strniště.

Zatímco on tu proceduru miloval, matka ji nenávi-
děla. Holení bylo předzvěstí manželova odchodu na
schůzi, odkud se vracel s hlavou plnou podivných myš-
lenek. Nejenže byly nebezpečné, ale byly proti Bohu.
Jako kdyby nestačilo, že ona sama se zpronevřuje
Pánu tím, že se brání početí, a že se musí koukat na
Svatopluka, který je každodenní připomínkou toho,
kolikrát se ho během těhotenství snažila neúspěšně
zbavit i jak blízko byla smrtelnému hříchu onoho dne,
kdy se narodil.

„Kvůli soudruhům se holíš,“ stěžovala si naříkavým
hlasem. Pak s podtónem, kterému Sváťa nerozuměl,
ale který způsobil, že se nejstarší Doubravka za matči-
nými zády významně usmívala, dodala: „Máš se holit
kvůli své ženě.“

Táta obvykle odpověděl, že by se kvůli ní i oholil,
kdyby o něj stála, načež se rozvinul rozhovor, jehož
smysl Sváťovi unikal, ale pokaždé skončil tím, že táta
práskl dveřmi a matka dloubla Sváťu do zad a řekla:
„Co ty se na něj koukáš jak na svatý obrázek? Jdi radši
překážet někam jinam.“

I na to byl Sváťa zvyklý. Pronajatý pokojík v žižkov-
ském činžáku byl pro šest lidí malý a starší sourozenci
už byli na rozdíl od něj alespoň trochu k užitku —
i pomalá Hedvika škrábala brambory a zametala pod-
lahu —, a tak mu ani nepřipadalo divné, že matka
vždycky vystrčí ven jen jeho.

Vyběhl na ulici a v bezpečné vzdálenosti doprovázel tátu až k hospodě, kde se konala schůze. Když táta zmizel ve dveřích, Svatopluk se otočil a vrátil se zpátky. V zimě rychle, aby se zahřál, a v létě loudavým krokem zacházkou zahradní čtvrti na Vinohradech. Chodil tudy, protože v teplých dnech bývalo okno v přízemí patrové vilky pootevřené, a v horkých dnech dokonce otevřené úplně dokořán, a z něj se do ulice nesla hudba. Někdy nezkušené prsty jen vyfukávaly na klavíru nudná cvičení, ale když měl Svatopluk štěstí, linuly se z okna melodie, které mu stiskly hrud', až se nemohl nadechnout, a pak se lehce vznesly do korun stromů a dál k oblakům. Posadil se na plot, zavřel oči a stoupal k nebi spolu s nimi.

Zatímco tátu Svatopluk obdivoval a viděl v něm hrdinu bojujícího za spravedlivý svět — něco jako mušketýra nebo zbojníka, který bohatým bere a chudým dává —, od matky cítil podivný odstup. Jako kdyby z ní vyzářovala odpudivá síla, která mu nedovolovala se k ní přitisknout ani ve chvílích, kdy objetí potřeboval. Matka v sobě měla chlad a věcnou tvrdost, kterou jí Svatopluk nemohl mít za zlé, protože správně vytušil, že bez určité zatvrzelosti se ve světě chudých přežít nedá.

Ale ode dne, kdy matku viděl, jak v kyblíku za domem utopila kotě, se nemohl zbavit dojmu, že kdyby to bylo nutné, utopila by i jej. Nikdy nikomu neřekl, co udělala, ani Hedvice, která vyhublé kotě předešlého odpoledne našla na ulici a nachystala mu pelíšek ze starého hadru. Když kotě zmizelo, několik dní je

zoufale hledala. Prozkoumala všechny okolní dvorky, prolezla sklepy, obtěžovala sousedy i kolemjdoucí dotazy a tátu udolala nekonečným naříkáním a pofňukáváním natolik, až jí slíbil, že přinese jiné.

Svatopluka při představě dalšího mrtvého mláděte zamrazilo. Ale matka se rázně rozkřikla: „To ať tě ani nenapadne. Nebudu plýtvat mlíkem na kočku, když nemám dost ani pro děti.“ Pak se obrátila k Hedvice: „A ty už toho nech, nebo ti jednu vrazím, abys měla proč řvát.“

Hedvika byla mdlejšího rozumu, ani do školy ji kvůli tomu nevzali, říkali, že by to bylo zbytečné, že by ostatní děti jenom zdržovala, ať ji dají do pomocné školy, tam že si s ní budou vědět rady. Matka se tehdy urazila, prohlásila, že Hedvika je sice pomalejší, ale než aby chodila do školy pro hlupáky, kde by se stejně nic nenaučila a ostatní děti by jí jen ubližovaly, ať raději zůstane doma a pomáhá v domácnosti. Co vlastně ženská potřebuje umět? Trochu počítat, aby ji v krámě neošidili, a možná trochu číst, ale vážně jen trochu, protože noviny jsou pro chlapy a knihy a časopisy jen pro slečinky.

O co byla Hedvika hloupější, o to byla hodnější a důvěřivější. Možná proto ji matka měla ze všech svých dětí nejraději. Věděla, že Hedvika v ní vidí jen to dobré a miluje ji takovou, jaká je. Brala Hedviku jako svůj kříž, věděla, že se o ni bude muset starat až do konce svých — nebo Hedvičiných — dní, a tudíž pění o ni snad odčiní své hříchy, a až stane před tváří Boží, Pán se na ni nebude dívat tak přísně.

Ale i její láska k Hedvice měla své hranice a Hedvika to věděla, protože matka nešla pro pohlavek nikdy daleko.

Hedvika naposledy vzdychla, vyčítavě se podívala na tátu, proč se jí nezastal, a šla se odevzdaně schoulit k Doubravce.

K nejstarší sestře se často uchyloval i Svatopluk. Byla to Doubravka, kdo mu foukal rozbitá kolena a oplachoval je čistou vodou, to ona mu před spaním vyprávěla pohádky, i když některé byly tak strašidelné, že ho v noci budily ze snů.

Matka na takové zbytečnosti neměla čas. Uklízela ve třech činžácích v ulici, aby rodině zajistila alespoň nějaký příjem, když byl manžel bez zaměstnání, což se stávalo docela často. Táta byl sice pracovitý, ale také věděl, že člověk by měl být za svou práci spravedlivě zaplacen. O spravedlnosti, dobré mzdě, zdravotním pojištění a placené dovolené vyprávěl i spolupracovníkům, čímž si proti sobě popudil nadřízené, a tudíž se v žádném novém zaměstnání dlouho neohráł.

„To musíš pořád vykládat ty svoje moudra? Aspoň je nevytrubuj v práci, když už konečně nějakou máš,“ radila mu manželka, ale bylo to zbytečné.

„Neříkám nic jiného než pravdu,“ odpověděl. „Někdo se jim postavit musí. Když budeme poslouchat jako stádo, nikdy to lepší nebude.“ S každým dalším slovem se rozhorloval a mluvil víc a víc nahlas. „Proč někdo jezdí v autě, a jiní nemají ani na chleba?“

Svatopluk se obdivně díval, jak se táta zvedá ze židle. Najednou se mu zdál veliký a nepřemožitelný.

„Třeba proto, že drží hubu a nenechají se po dvou týdnech vyhodit z práce,“ odsekla matka, popadla kýbl a rezné koště a šla do vedlejšího domu umýt schody. „A ještě by mi přitáhl další kočku,“ sykla a vztekla za sebou práskla dveřmi. Chtělo se jí brečet, ale slzy nic nevyřeší, a tak alespoň přetáhla hadrem Rostislava, který měl tu smůlu, že se právě vracel ze školy. „Podívej se na to bláto, co za sebou necháváš! Kdo má po tobě pořád uklízet?“

Když matka odešla, otec sebral z věšáku sako, nasadil si klobouk a zavřel za sebou dveře. Svatopluk chvíli počkal a pak vyběhl na ulici. Tátu už nikde neviděl a do stíněného a kuchyňskými výpary načichlého bytu se mu vracet nechtělo. Rozhlédl se, ale žádný z kamarádů venku nebyl a na Frantu z prvního patra se Svatopluk bál písknout, aby nepřilákal matčinu pozornost. Docela určitě by pro něj vymyslela daleko užitečnější činnost, než bylo potulování po ulicích. Stáhl si čepici do čela, strčil ruce do kapes tak, jak to viděl u starších kluků, a vydal se směrem k zahradní čtvrti, aby zaujal své oblíbené místo na plotě. Třeba bude mít štěstí a okno do hudebního pokoje bude otevřené.

Válka všechno změnila. Přinesla s sebou nejistotu a strach, který se odrážel v chování, gestech, slovech i tónu hlasu všech dospělých. Lidé bezděčně mluvili tišeji a i při nevinných rozhovorech se ohlíželi přes rameno, jestli je někdo neslyší. Nikdo si nemohl být jistý, jestli si s ním soused nebo známý, se kterým měl

kdysi v minulosti spor, dodatečně nevyřídí účty a neudá ho z vymyšlených důvodů na gestapu.

Táta nastoupil v továrně, a přestože si doma stěžoval na všechno možné od dlouhé pracovní doby přes nízký plat až po mistra, měl tentokrát tolik rozumu, aby v práci mlčel. A na schůze už taky nechodil, protože veškeré schůzování bylo zakázáno.

Matce se ulevilo, ale jen do chvíle, než zjistila, že se manžel se svými kamarádičky *slízá* dál, jak ho obvinila, když se večer vrátil a tvrdil, že byl v hospodě, přestože z něj nebyl cítit kouř ani pivo. Hlasitým šeptem, aby nevzbudila děti, které stejně spánek jen předstíraly, mu nadávala do nezodpovědných pitomců a pak ho zase prosila, ať je opatrný a nepřivede rodinu do neštěstí.

Táta jen polohlasně namítl, že si vymýšlí nesmysly, lehl si a hned usnul, což Svatopluk poznal podle pravidelného chrápání. Chrápání byla jediná věc, kterou mu nezáviděl, ale tušil, že ji s největší pravděpodobností jednou zdědí. Matka lamentovala ještě dobrou čtvrt hodinu, a když manžel zachrápal obzvláště nahlas, zlostně do něj strčila.

Svatopluk už tou dobou chodil do školy. Zpočátku byl hrdý, že se i on smí připojit k zástupu velkých dětí a je mu dovoleno vstoupit po širokém schodišti do mohutných zdobených dveří, chodit po dlážděných chodbách s vysokými stropy a usednout do dřevěné lavice. Nadchlo ho sklápovací sedadlo, na které se muselo sedat obkročmo, protože bylo k masivní lavici upevněné tyčí, ale už během prvního dne zjistil, že sezení na něm

je značně nepohodlné. Po tátovi zdědil výšku, takže byl na svůj věk velký, kolena se mu nevešla pod stůl a dřevěné opěradlo ho tlačilo.

Učení ho docela bavilo, zvláště svět čísel mu připadal úžasný a smířoval ho i s ostatními, daleko nudnějšími předměty. Obzvláště nesnášel krasopis a svému sousedovi z domu i ze školní lavice Frantovi Novákovi záviděl, že jeho práce pan učitel nosí po třídě a všem dává pečlivě vystínovaná písmena za vzor.

Franta se tvářil, že mu na pochvale nezáleží, ale naschvál nechával krasopisně popsany sešit otevřený na stránkách s jedničkami a pochvalami, za což by mu Svatopluk nejraději natloukl a docela určitě by to i udělal, kdyby Franta nebyl jeho nejlepší kamarád.

Jenomže pak už Franta do školy nechodil. Svatoplukovi to vadilo, protože musel ráno co ráno pospíchat do školy sám, zatímco cesta ve dvou bývala mnohem zábavnější. A ještě horší bylo, že do lavice vedle něj posadili jakousi holku. Vždyť s holkou se nedá vůbec o ničem mluvit! A tahle navíc nebyla ani moc chytrá, aby se od ní dalo aspoň opisovat.

Za Frantou zaskočil párkrát v týdnu odpoledne, ale tak, aby to matka nevěděla. Matka se dřív s paní Novákovou často zastavila na dvoře a zabředla s ní do dlouhého rozhovoru a i teď ji jednou Svatopluk zahlédl, jak dává paní Novákové pytlík s nějakým nákupem, ale jemu kamarádství s Frantou zakazovala.

I když se Franta vůbec nezměnil, pořád trochu ráčkoval a neustále mlel o tom, že jednou podnikne cestu za indiány jako slavný cestovatel Frič, Svatopluk

si nemohl nevšimnout, že už je vlastně jediný, kdo s Frantou — i když jen tajně — kamarádí. Ostatní kluci asi taky měli zakázáno za Frantou chodit, a Svatopluk byl dokonce svědkem toho, jak si před ním Hansi Richter uplivil.

Svatopluk s Františkem pojali své kamarádství jako hru na špiony s tajnými skrýšemi, kde si nechávali vzkazy, a s vymyšlením míst, na kterých je nikdo nemohl zahlédnout. Hra jim bohužel nevydržela příliš dlouho, protože jednoho dne František s celou rodinou zmizel, a přestože na oknech dál visely záclony a na parapetech usychaly květiny v květináči, Svatopluk na něj na smluveném místě čekal marně. Vzkazy z tajné schránky už nikdo nevybíral a dveře jejich bytu zůstaly zamčené. Navzdory zcela českému jménu byli Novákovi Židé a museli nastoupit do transportu.

Tou dobou byli doma už jen Svatopluk a Hedvika. Hedviku matka zamykala, protože měla strach, aby někde neplácla nějakou hloupost. Mohli by ji strčit do ústavu a kdo ví, jak by to s ní dopadlo. Říkalo se, že Němci se takových, jako je Hedvika, zbavují, ale snad to byly jen řeči. Povíдалo se tolik věcí a tak hrozných, že tomu člověk prostě nesměl uvěřit, aby si uchoval zdravý rozum. Němci prý stěhují všechny Židy na východ a za nimi půjdou Cikáni a Poláci a Češi... Prý... Lidé toho namluví.

Rostislav s Doubravkou byli nasazeni na práci v Německu. Rostislav patřil k odvedeným ročníkům a Doubravka se přihlásila dobrovolně, aby mohla zůstat se svým snoubencem Jindřichem. Že to byla chyba

a táta to neměl dovolit, opakovala matka od chvíle, kdy se dozvěděla, že Německo bombardují spojenecká vojska.

Pár týdnů po nástupu Novákových do transportu se Svatopluk díval, jak se do jejich bývalého bytu stěhuje německá rodina. Z nákladního vozu přistaveného před domem vystoupila hezká, ale unaveně vypadající paní s laníma očima a za ní seskočily dvě děti. Stěhováci vyložili kufry, tašky a velké proutěné koše naložené nádobím na kostkami dlážděnou cestu. Pak pod dohledem muže v příliš velkém saku sundali z korby jediný kus nábytku — klavír — a na popruzích přehozených přes ramena ho táhli do patra. Nový soused nakoukl na korbu, jestli je prázdná, a pomalu, opíraje se o hůl, odkulhal za nimi.

Německé děti byly zhruba stejného věku, jako byl Svatopluk, a zjevně nebyly nadšené ze stěhování do země, ve které se mluvilo podivně rachotivým jazykem s pálivými sykavkami, jemuž vůbec nerozuměly, a kde se na ně všichni dívali úkosem. Dopoledne trávily ve škole a odpoledne v Hitlerjugend, aby posílily tělo a německého ducha.

Pan Zimmer odcházel každé ráno do úřadu na osmou a vracel se večer. Někdy na něj na ulici čekalo černé auto, a to pak nebyl doma několik dní. Paní Zimmerová se v cizí zemi asi necítila bezpečně, protože z domu vycházela, jen aby nakoupila, přestože podle občasných monoklů a modřin, které se snažila skrývat pod šátky umně uvázanými kolem krku a pod dlouhými rukávy, jí mnohem větší nebezpečí hrozilo doma.

Když byl pan Zimmer v práci, všechen volný čas — a že ho nebylo málo — trávila u klavíru a vyhrávala teskné melodie.

„Kdo má ten randál pořád poslouchat,“ brblala matka, „copak ta ženská nemá nic pořádného na práci? Není divu, že jí ten její občas nějakou šoupne.“

„Chtěla bys snad, aby se přidala k vám, pavlačovým drbnám, a vykládala vám, jaké úspěchy slaví německá vojska na všech frontách?“ popíchl ji táta a matka se urazila.

Svatopluk klavírní výkony paní Zimmerové za randál nepovažoval. Pomáhaly mu snášet nudná odpoledne, která byl nucen trávit doma, protože rodiče se báli, aby se nedostal s dětmi Zimmerových do křížku.

„Když ty nové potkáš, pozdrav a jdi dál,“ poručila mu matka.

„Proč bych měl ty přivandrovalce zdravít první?“ ohradil se Svatopluk, ale matka mu místo odpovědi jen přišila pohlavek.

„Myslíš si, že mě těší koukat se, jak si německé paničky přijdou do krámu a bez pozdravu zamíří rovnou k pultu? Celá fronta se musí dívat, jak z toho mála, co tam je, dostávají to nejlepší. Však ono na ně taky dojde, neboj se.“

Přestože to trvalo ještě pár let, Svatoplukovi se ta slova vybavila, když na začátku léta čtyřicet pět šel s matkou městem a viděl německé sousedy odklízet trosky, které po sobě zanechala válka. Byl mezi nimi i Hansi Richter. Na pravém rukávu zaprášeného svetru

měl bílou pásku a nakládal na káru cihly, které by se snad ještě daly použít. Svatopluk neodolal a plivl mu pod nohy. Pohlavek, který dostal od matky tentokrát, nebyl jen varovný.

„Co je?“ ohradil se. „Dělám jen to, co on dělal Frantovi.“ Ale když si na svůj pozdní projev hrdinství vzpomněl, i po mnoha letech se cítil provinile.

Doubravka se z Německa vrátila hubená, unavená, s obličejem posetým hnisavou vyrážkou, po které jí zůstaly hluboké jizvy, a bez ženicha. Během úporných pracovních dní a chladných nocí došel Jindřich k závěru, že Doubravka pro něj není ta pravá, která by mu měla být oporou a poskytovat teplo a útěchu v těžkých časech, a zamiloval se do usměvavé dívky z jižní Moravy.

Vrátil se i Rostislav, ale nebyl to ten samý Rostislav, který do Německa odjel. Z mladíka žijícího pro fotbal a fotbalem se změnil v zamlklého podivína. Zdálo se, že jeho duše opustila tělo. Ruce pracovaly, ale myšlenky byly někde jinde, daleko, jako kdyby je nechal v rozbombardovaných Drážďanech. Celá odpoledne seděl doma, díval se do zdi a jen občas vstal, přešel párkrát po místnosti a znovu se vrátil na své místo jako člověk, který zapomněl, kam se vydal a proč. V noci ho budily kameny ležící mu na hrudi a písek v ústech. Volal o pomoc, rukama odhazoval peřinu, a když se probral natolik, aby pochopil, že není v zavaleném krytu, ale doma, ve své posteli, nedokázal už usnout a dlouhé hodiny jen hleděl do tmy.

Doma věděli, že se mu muselo stát něco hrozného, tak hrozného, že o tom nedokáže ani mluvit, ale po pár týdnech je jeho stavy začaly obtěžovat. Vždyť se přece vrátil a je tady, říkali. Mnozí na tom byli mnohem hůř a vzpamatovali se. Rostislav by se měl taky vzchopit a chodit trochu mezi lidi.

Rostislav poslechl a místo vysedávání doma začal chodit do hospody. Vracel se sice opilý, ale nikdy ne tak, aby druhý den nedokázal vstát a jít do práce, takže rodina posoudila jeho stav jako mírně se zlepšující.

Ale Svatopluk, který teď s bratrem spával v kuchyni nového bytu, věděl, že se Rostislavovy noční úzkosti neztratily. Slýchal ho křičet ze spaní a viděl ho v noci přecházet od okna ke dveřím. I on si však po nějaké době na bratrovo divné chování zvykl a už si nemyslel, že po kuchyni chodí jeho kamarád z dětství František a zpoza gauče nakukuje Frantův mladší bráška.

Táta se po válce, kterou navzdory matčiným pochmurným předpovědím přežil, naplno vložil do boje za práva lidu a celá odpoledne trávil na schůzích a prací pro svou stranu. Chodil do továren, získával straně nové příznivce, vysvětloval dělníkům, o co lepší je beztřídní společnost a o co silnější a odolnější je takto sjednocený stát. Poukazoval na předválečnou zradu spojenců a opěvoval zem osvoboditelů, vlast šťastných lidí žijících svorně pod laskavým vedením Josifa Vissarionoviče Stalina.

A soudruzi, jejichž síla v zemi rychle rostla, dopomohli svému věrnému členu k důstojnějšímu bydlení

a zasadili se o to, aby mu byl přidělen prázdný byt v prvním patře, který poté, co jej musela opustit rodina Zimmerových, stále ještě marně čekal na návrat svých původních obyvatel.

„Říkal jsem ti to, strana se o lidi postará,“ pronesl táta směrem k manželce, když na stůl pokládal klíče od nového domova.

„Však bylo na čase,“ dodala matka a věnovala tichou vzpomínku své zmizelé přítelkyni Libuši Novákové a její rodině. Pak se začala shánět po krabicích vhodných k přenášení nádobí a poháněla syny, aby je vynesli do patra.

A přestože chtěla v květnových volbách roku čtyřicet šest volit lidovce, neboť Pánbůh by si to jistě přál, z vděčnosti hodila svůj hlas komunistům, protože ti pro ni momentálně udělali mnohem víc. A spolu s ní dalo komunistům hlas přes čtyřicet procent obyvatel Československa unavených chudobou a zmámených slibem lepší budoucnosti, kteří tak pomohli do čela vlády Klementu Gottwaldovi a k moci jeho partajníkům, k nimž patřil i její muž.

Rodina Žákových se posunula na společenském žebříčku a Svatoplukovi se otevřela cesta k zářivým zítřkům, v něž stejně jako jeho táta upřímně věřil a byl odhodlaný udělat pro ně cokoli. Jejich náboženstvím byla strana, bohy straničtí vůdci a nebem život v komunismu. Rovnost pro všechny, to byla modlitba, kterou táta opakoval, slova, s nimiž na rtech usínal i dospívající Svatopluk.

Přestože komunisté slibovali šťastné zítřky pro všechny — nebo alespoň pro ty, kteří se na jejich budování chtěli podílet, což Svatopluk samozřejmě chtěl a ze všech svých chlapeckých sil dělal —, nešlo si nevšimnout, že okolní svět den za dnem ztrácí na pestrosti a barevnosti. Oblečení šťastných obyvatel se stávalo uniformnějším a fádnějším. Koketní kloboučky byly nahrazeny praktickými šátky, podpatky pohodlnějšími sandály a rozevláté šaty košilemi a kalhotami připomínajícími montérky.

Zešedli nejen lidé, ale i ulice, připravené o výrazné štítý obchodů, nazdobené výlohy a jásavé reklamy. Státní obchody mezi sebou přece o zákazníky soupeřit nemusejí, důležitější je připomínat lidu, komu vděčí za život v míru, a tak se ve výlohách místo zboží, kterého stejně moc nebylo, přestože svádět to na válku bylo čím dál tím obtížnější, objevovaly portréty vůdců, úderníků, rudoarmějců a zase vůdců... ozdobené rudými hvězdami, srpy a kladivy.

Zešedl a zchátral i dům hudby a změnil se důvod, proč Svatopluk dál mířil jeho směrem. Jednou dvakrát týdně chodíval do zahradní čtvrti, sedával u plotu a se zavřenýma očima poslouchal, jak se z otevřených oken domu hudby linou melodie, které ho unášejí za hranice okolního světa. Když se přestěhovali, zůstal v bytě kromě nábytku po Novákových taky klavír, na nějž paní Zimmerová hrávala své smutné melodie, a Svatopluk po dlouhém váhání nakonec sebral odvalu a požádal rodiče, aby mu dovolili chodit na hodiny hudby. Počítal s odporem a ten se skutečně

dostavil. Ne však od matky a důvodem nebyly peníze, jak očekával.

„Bušit do klavíru je pro slečinky a buržousty,“ řekl táta. „Správný chlap pracuje rukama. Jak tě něco takového vůbec mohlo napadnout a obzvláště v době změn, kdy je zapotřebí každého správně smýšlejícího člověka?“

Až doposud Svatopluka nenapadlo, že s hudbou není něco v pořádku, a vůbec nevěděl, co by měl odpovědět. Pomyslel si jen, že táta zrovna teď rukama nedělá, když je předsedou strany v Dotasu, ale raději mlčel. Pomoc přišla z nečekané strany. Od matky.

„Co to blábolíš?“ řekla. „Svatopluk přece nechce odejít z učení a hrát po večerech v kavárnách. Na tom, že člověk umí vyloudit pár tónů, není nic špatného. A klavír tady zůstal po té...“ odmlčela se, protože se pořád ještě nesmířila s okolnostmi, za jakých k bytu přišli, „... německé paničce,“ polkla.

Táta se zadíval na klavír stojící u zdi místnosti, která kdysi bývala obývacím pokojem, ale teď sloužila zároveň i jako ložnice děvčat.

„Říkal jsem, ať ho prodáme. Jen tady překáží.“

„Tak teď ho Svatopluk aspoň využije,“ odsekla matka. „Ale hodiny si budeš platit sám,“ obrátila se k synovi.

Pravda byla taková, že matka považovala klavír za potvrzení svého vzrůstajícího společenského postavení. Narodila se v chudobě, téměř celý svůj život zápolila s nedostatkem, posluhovala bohatým, prala jejich prádlo a umývala schody, po kterých šlapali. O tom, že jednoho dne bude mít něco tak krásného a zbytečného